

Asia Tekijänoikeuslain 50 b § soveltaminen av-järjestelmiin ja HDCP-tekniikkaan

Hakija A ry

Annettu 21.5.2019

Tiivistelmä

HDCP-salaustekniikan kiertämisen mahdollistavien teknisten toimintojen asentaminen osaksi ammattikäyttöön tarkoitettuja av-järjestelmiä ei ole tekijänoikeuslain 50 b §:n mukaan pääsääntöisesti sallittua. Se voi kuitenkin olla yksittäistapauksissa mahdollista. Tämä edellyttää kunkin järjestelmän osalta komponenttikohtaista harkintaa siitä, täytyvätkö kiertämiseen käytetyn laitteen, tuotteen, osan tai palvelun asentamisen mahdollistavat edellytykset.

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa tekijänoikeuslain 50 b §:n soveltamisesta HDCP-salaustekniikan kiertämisen mahdollistavien teknisten toimintojen asentamiseen osaksi ammattikäyttöön, eli kuluttajamarkkinoiden ulkopuoliseen käyttöön tarkoitettuja kuvan ja äänen nähtäville ja kuultaville saattamisen mahdollistavia av—järjestelmiä.
2. Hakija on kertonut jäsenyritystensä valtaosin toimittavan oppilaitoksille, yrityksille ja muille organisaatioille audiovisuaalisia teknisiä järjestelmiä, joissa kuva- ja äänisignaalia jaetaan useisiin erilaisiin päätelaitteisiin kuten näyttöihin, kuvaprojektoreihin ja äänentoistojärjestelmiin.
3. Tällaisten digitaalisten av-ammattijärjestelmien häiriöttömän toiminnan merkittävän esteen muodostaa HDCP-salaustekniikka. Mainittu tekniikka on piirivalmistaja Intelin kehittämä sisällön suojaustekniikka, jonka tarkoitus on estää kuva- ja äänisisällön kopiointi digitaalisen kuvan ja audion siirtoissa.

4. HDCP on nimenomaan ainoastaan siirtotiessä eli ohjelmälähteen ja päätelaitteen välisessä signaalireitissä tapahtuva salaustekniikka. Esitysmateriaalin sisällössä oleva digitaalinen käyttöoikeuksien hallinta, DRM, aktivoi siirtotien salauksen HDCP. Tällöin ohjelman lähde kuten Blu-ray soitin ja siirtotiessä olevat laitteet kuten kuvanjakajat sekä päätelaitteet kuten näyttö tai projektori vaihtavat salausavaimia. Ainoastaan onnistuneen salausavainten vaihdon jälkeen ohjelman lähde voi lähettää kuvaa ja ääntä.
5. Ohjelman lähteestä riippuen HDCP-salausmekanismi saattaa aktivoitua ja vaatia järjestelmältä salausavainten vaihtoa, vaikkei esitysmateriaali olisi teknisesti suojattua tai käyttötarkoituksessaan suojan tarpeessa, kuten oppilaitosten itse tuottama materiaali. HDCP:n käyttäytyminen on hakijan mukaan pitkälti laitekohtaista. Lisäksi eri ohjelmanlähdelaitteissa on eri määrä salausavaimia. Lukumäärä sanelee sen, kuinka monelle laitteelle ohjelmälähde voi kuvaa ja ääntä lähettää. eroja on myös signaaliketjussa olevien laitteiden kuten kuvanjakajien välillä. Osa laitteista saattaa pimentää kaikki näyttölaitteet, kun kuva kytetään uudelle näyttölaitteelle. Kaikki edellä esitetyt av-ammattijärjestelmien tarkoituksenmukaisen käytön ongelmat ja esteet poistuvat, mikäli signaalitien HDCP-salaus puretaan.
6. Hakija pyytää lausuntoa tekijänoikeuslain 50 b §:n soveltumisesta HDCP-salaustekniikan kiertämisen mahdollistavien toimintojen asentamista osaksi ammattikäyttöön eli kuluttajamarkkinoiden ulkopuoliseen käyttöön tarkoitettuja kuvan ja äänen nähtävälle ja kuultaville saattamisen mahdollistavia av-järjestelmiä. Hakijan käsityksen mukaan edellä kuvatun HDCP-salaustekniikan kiertämisen mahdollistavan laitteen asentaminen av-ammattijärjestelmän osaksi ei ole tekijänoikeuslain 50 b §:n tarkoittaman kiellon vastaista. Hakijan mukaan salauksen kiertävän tekniikan asentamisen ainoa motiivi on mahdollistaa laillisesti hankitun ohjelmasisällön nähtävälle ja kuultaville saattaminen.
7. Salauksen kiertävää teknistä ratkaisua ei siis toteuteta tekijänoikeuden alaisen materiaalin kopiointia tai pysyvää tallennusta varten. Järjestelmissä käytettäviä laitteita ei suunnitella ja valmisteta tekijänoikeuksin suojattuja teoksia suojaavien tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämisen helpottamiseksi.

VASTINEET

8. Lausuntopyyntöön ei ole annettu vastineita.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

9. Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.
10. Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen.
11. Tekijälle kuuluvista taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa, lain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijänoikeuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.
12. Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.
13. Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen ensimmäisen momentin mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin (ns. isyysoikeus). Säännöksen toisessa momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä (ns. respektioikeus). Vastaavasti on tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentissa todettu, että kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin lain 2 luvun rajoitussäännösten nojalla, tekijän nimi ja lähde on mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

14. Suojatun teoksen suojana olevaa tehokasta teknistä toimenpidettä, jonka teoksen tekijä tai joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut, ei saa tekijänoikeuslain 50 a §:n 1 momentin mukaan kiertää. Hallituksen esityksen 28/2004 (s.123) mukaan säännös koskee myös niitä teknisiä toimenpiteitä, jotka joku muu tekijän luvalla teosta yleisön saataviin saattaessaan on teoksen suojaksi asettanut. Selvennyksellä pyritään saattamaan säännöksen soveltamisalan piiriin kaikki tilanteet, joissa teknisiä toimenpiteitä todellisuudessa käytetään tekijänoikeudella suojattujen teosten suojana.
15. Tekijänoikeuslain 50 a §:n 3 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos tekninen toimenpide kierretään salustekniikoita koskevan tutkimuksen tai opetuksen yhteydessä taikka jos teoksen kappaleen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut kiertää teknisen toimenpiteen teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään. Teoksesta, jota suojaava tekninen toimenpide on kierretty teoksen saamiseksi kuultaville tai nähtävillään, ei saa valmistaa kappaletta.
16. Tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä tarkoitetaan 2 momentin mukaan tekniikkaa, laitetta tai osaa, joka on suunniteltu tavanomaisessa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin ilman tekijän tai oikeuksien muun haltijan lupaa kohdistuvia tekoja ja jolla tavoiteltu suoja saavutetaan. Hallituksen esityksen 28/2004 (s. 124) mukaisesti tekninen toimenpide on riittävän tehokas silloin, kun suojaustarkoitus saavutetaan. Tehokkaasta teknisestä toimenpiteestä tulee käytännössä ilmetä selvästi suojaustarkoitus. Tehokasta teknistä toimenpidettä ei yleensä voida myöskään kiertää tai purkaa vahingossa. Silloin kun sähköisten oikeuksien hallinnointijärjestelmiin sisältyy teknisiä suojausjärjestelmiä, myös nämä järjestelmät voivat olla pykälän tarkoittamalla tavalla tehokkaita ja siten suojattuja kiertämisestä vastaan. Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt tätä kysymystä myös lausunnossa 2007:9.
17. Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai kiertämistä helpottavia laitteita, tuotteita tai osia ei saa valmistaa tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten tai Suomen alueelle kolmanteen maahan kuljetettavaksi, levittää yleisölle, myydä, vuokrata, mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi eikä pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa tekijänoikeuslain 50 b § 1 momentin mukaan. Tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja ei liioin saa tarjota.

18. Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä laitteita, tuotteita tai osia taikka palveluja 2 momentin mukaan ovat sellaiset:
  - 1) joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi;
  - 2) joiden tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä; taikka
  - 3) jotka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tämän lain mukaan suojattuja teoksia suojaavien tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.
19. 3 momentin mukaan se, mitä 1 momentissa säädetään, ei koske tietokoneohjelmaa suojaavaa teknistä toimenpidettä.

Analyysi ja johtopäätökset

20. Hakijan edellä mainitsema HDCP-tekniikka (High-Bandwidth Digital Content Protection) on muun muassa salaustekniikkaa hyödyntävä digitaalisten oikeuksien hallintajärjestelmä. Sen tarkoituksena on äänen ja kuvan hallinta siirtoteissä ja keskeisenä tavoitteena on salaamattoman sisällön lähetyksen estäminen. Asiassa on kyse siitä, voiko HDCP-salaustekniikan kiertäviä toimintoja asentaa ammattikäyttöön tarkoitettuihin av-järjestelmiin silloin, kun käyttäjällä on oikeus käyttää laillisesti hankkimaansa materiaalia, mutta HDCP-salaustekniikan vuoksi laillinen käyttö ennalta arvaamattomasti keskeytyy?
21. Hakijan lausuntopyynnön ja tekijänoikeusneuvoston käytössä olevan selvityksen mukaan HDCP-salaustekniikka on edellä mainitun 50 a §:n 2 momentin mukainen tehokas tekninen toimenpide.
22. Tapauksessa on kyse tekijänoikeuslain 50 b §:n tulkinnasta. Säännös perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 6 artiklan voimaan saattamiseen Suomessa. Kyseinen artikla kuuluu direktiivin 3 lukuun, jossa säädellään teknisten toimenpiteiden ja oikeuksien hallinnointitietojen suojasta. 6 artiklassa on kyse teknisiä toimenpiteitä koskevista velvoitteista.
23. Direktiivin 6 artiklan 2 alakohdan luettelo a-c niin kutsutuista kielletyistä laitteista, tuotteista, osista tai palveluista on lähes sanatarkasti tekijänoikeuslain 50 b §:n 3 momentin 1-3 kohtien esikuva, Suomessa 3 kohtaan on sisällytetty osin vielä direktiivin 6 artiklan 3 kohta mutta sisältö on olennaisesti sama.

24. Direktiivin johtolauseen 48 mukaan oikeudellista suojaa olisi annettava teknisille toimenpiteille, jotka tehokkaasti rajoittavat toimia, joihin mainittujen oikeuksien haltijat eivät ole antaneet lupaa, estämättä kuitenkaan elektronisten laitteiden toimintaa ja niiden kehitystä. Edelleen, tämä oikeudellinen suoja ei velvoita suunnittelemaan laitteita, tuotteita, osia tai palveluita vastaamaan teknisiä toimenpiteitä edellyttäen, että 6 artiklan kielto ei muuten koske kyseistä laitetta, tuotetta, osaa tai palvelua. Lopuksi, tämän oikeudellisen suojan olisi oltava suhteellista, eikä se saisi estää sellaisten laitteiden tai toimintojen käyttöä, joilla on muuta merkittävää kaupallista merkitystä tai käyttöä kuin teknisen suojauksen kiertäminen.
25. Euroopan Unionin tuomioistuimen tuomiossa C-355/12 Nintendo Co. Ltd ym. vastaan PC Box Srl ja 9Net Srl on todettu, että kyseisessä säännöksessä veloitetaan jäsenvaltiot säätämään riittävästä oikeudellisesta suojasta [edellä mainittuja] sellaisia laitteita, tuotteita tai osia vastaan, joilla pyritään kiertämään tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kyseinen suoja ja joiden tarkoituksella tai käytöllä on tällaisen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä tai jotka on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena on mahdollistaa tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä. Kyseisten laitteiden, tuotteiden tai osien tarkoituksen tutkimiseksi todisteet siitä, miten kolmannet todellisuudessa niitä käyttävät, ovat asianomaisten olosuhteiden mukaan erityisen merkityksellisiä.
26. Suomen tekijänoikeuslaki harmonisoitiin direktiiviä vastaavaksi lailla tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta 14.10.2004/821, ja laki tuli voimaan 1.1.2006. Lakimuutosta koskevassa Hallituksen esityksessä HE 28/2004 mainitaan, että lakiehdotus sisältää kolme tapausta direktiivin 6 artiklan 2 kohdan tavoin, joissa laitteen, tuotteen tai palvelun katsotaan kuuluvan kiellettyjen toimien piiriin.
27. Ensiksi, kiellettyjä ovat 1 kohdan mukaan laitteet tai palvelut, joita markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi. Toiseksi, kielletty laite tai palvelu voi olla sellainen, jonka tarkoituksella tai käytöllä on tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä. Kolmanneksi, kiellon piiriin kuuluva laite tai palvelu voi olla pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu, tai toteutettu siten, että sen tarkoituksena on mahdollistaa tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä.

28. Olennaista on, että 2 kohdan mukaisten kiellettyjen laitteiden tarkoituksella tai käytöllä on teknisten toimenpiteiden kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä. Jos laitetta voidaan käyttää teknisen suojausmenetelmän purkamiseen, mutta sillä on tämän ominaisuuden lisäksi jokin muu enemmän kuin vähäinen kaupallinen merkitys, laite ei olisi säännöksessä tarkoitettu kielletty laite.
29. Hallituksen esityksessä kerrotaan lisäksi tietokoneohjelmaa esimerkkinä käyttäen, että se, onko kyseessä 50 b §:n 2 kohdassa kielletty purkuväline, on ratkaistava tapauskohtaisesti kiinnittämisen huomiota erityisesti niihin ominaisuuksiin, joilla ohjelmaa mainostetaan tai markkinoidaan yleisölle.
30. Kiellettyjä ovat 3 kohdan mukaan myös laitteet, jotka on pääasiassa suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että niiden tarkoituksena mahdollistaa edellä mainittu kiertäminen tai helpottaa sitä. Säännöstä sovellettaessa tulee tarkastella laitteiden valmistajan pääasiallista tarkoitusta, joka ilmenee esimerkiksi tavasta, millä laitteen ominaisuuksia esitellään tai markkinoidaan.
31. Jotta teknisille suojakeinoille annettava suoja olisi suhteellista niin, ettei se estäisi sellaisten laitteiden tai toimintojen käyttöä, joilla on muuta merkittävää kaupallista merkitystä tai käyttöä, on tärkeää, että laissa määritellyt kiellettyjen laitteiden tunnusmerkkejä tulkitaan suppeasti.
32. Kuten direktiivistä, tekijänoikeuslain 50 a §:stä ja sen esitöistä käy selkeästi ilmi, ei tekijän- tai lähioikeuksien suojaksi tehdyn tehokkaan teknisen suojauksen kiertämiskielto ei ole kaiken kattava ja ehdoton. Teknisen suojauksen kiertämiskielto ei lähtökohtaisesti koske sellaista kiertämistä, jonka teoksen kappaleen laillisesti hankkinut tai haltuunsa saanut suorittaa teoksen saamiseksi kuultavilleen tai nähtävillään kuten tekijänoikeuslain 50 a §:n 3 momentissa on mainittu.
33. Kun tähän käytetään järjestelmää, joka sisältää tehokkaan teknisen suojauksen kiertämisen mahdollistavan tai sitä helpottavan laitteen, tuotteen tai osan, tulee nämä komponentit arvostella tapauskohtaisesti erikseen sen suhteen, onko niiden valmistaminen, levittäminen, myynti, vuokraus tai muu 50 b § 1 momentissa mainittu toimi sallittua vai kiellettyä. **Ensiksi**, suojauksen purkuun tai sen helpottamiseen käytetty laite, tuote, osa tai palvelu on kat-

sottava kielletyksi, jos sitä markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi.

34. **Toiseksi**, jos laitteella, tuotteella, osalla tai palvelulla teknisen tehokkaan toimenpiteen kiertämisen lisäksi vain vähäistä muuta kaupallista merkitystä, kuuluvat ne kiellon piiriin. **Kolmanneksi**, jos laite, tuote, osa tai palvelu on pääasiallisesti suunniteltu, tuotettu, mukautettu tai toteutettu siten, että sen tarkoituksena on mahdollistaa mainittujen tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertäminen tai helpottaa sitä, ovat ne myös edellä mainituin tavoin kiellettyjä.
35. Mikäli yksikin edellä mainituista edellytyksistä siis täyttyy, kuuluu mainittu laite, tuote, osa tai palvelu 50 b §:ssä mainittujen kiellettyjen toimien piiriin. Jos taas mikään edellytyksistä ei täyty, ei mainittujen laitteiden, tuotteiden, osien tai palveluiden asentaminen osaksi ammattikäyttöön tarkoitettuja kuvan ja äänen nähtävälle ja kuultaville saattamiseen mahdollistavia av-järjestelmiä, ole kiellettyä tekijänoikeuslain mukaan.
36. HDCP-salaustekniikan kiertämisen mahdollistavien teknisten toimintojen asentaminen osaksi ammattikäyttöön tarkoitettuja kuvan ja äänen nähtävälle ja kuultaville saattamiseen mahdollistavia av-järjestelmiä ei pääsääntöisesti ole sallittua. Se voi kuitenkin olla yksittäistapauksissa mahdollista. Tämä edellyttää kunkin järjestelmän osalta komponenttikohtaista harkintaa siitä, täytyvätkö kaikki edellä mainitut, kiertämiseen käytetyn laitteen, tuotteen, osan tai palvelun asentamisen mahdollistavat edellytykset. Yksittäistapauksellinen edellytysten täytyminen on pääosin teknis- ja kaupallisuusluontoinen näyttökysymys, johon tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa.

Puheenjohtaja

Marcus Norrgård

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Ulla-Maija Mylly, Olli Pitkänen, Lottaliina Pokkinen, Anne Salomaa, Mari Lampenius, Antti Kotilainen, Ismo Huhtanen, Timo Enroth, Mia Weckman, Tuula Hämäläinen, Riikka Tähtivuori ja Asko Metsola.